

Valors universals o valors occidentals?

El 10 de desembre de 1948 l'Assemblea General de les Nacions Unides aprovava, sense cap vot en contra, la 'Declaració universal dels drets humans'. En l'aprovació, però, només hi van participar 58 estats, perquè la immensa majoria dels pobles del món eren encara sota el jou del colonialisme. Quina és, doncs, la validesa d'una 'Declaració' feta en un moment molt concret —el de la postguerra— i des del prisma gairebé únic del món occidental?

La correcció política, aquella actitud farisaica gestada als Estats Units a finals dels anys vuitanta, ha estat un dels factors que més ha contribuït a l'empobriment del pensament occidental. Hi ha conceptes que no es poden emprar, preguntes que no es poden fer, temes que no es poden tractar i matisacions que no es poden ni insinuar. Tot això no tindria gaire importància si no fos perquè aquests conceptes, aquestes preguntes, aquests temes i aquestes matisacions són precisament el centre de la majoria de debats de la cultura contemporània. Defugint-los o postergant-los *sine die* no aconseguim altra cosa que transformar el possible debat en un silenci tens i inútil que, de cop i volta, es manifesta virulentament.

El passat 11 de setembre Occident es va adonar —òbviamment quan ja era massa tard— que les veus d'una bona part de l'Islam i les d'una bona part de les democràcies d'Europa i d'Amèrica no eren concordants, ni tampoc semblaven estar disposades a atansar-se. La correcció política no permet ni tan sols plantejar l'existència d'un conjunt de valors fonamentals que, ara per ara, no poden ser ubicats en cap zona comuna d'intersecció. Hi ha referents importantíssims que poden ser compartits, però n'hi ha d'altres que difícilment permetrien aquest consens intercultural. Es consideren innegociables i irrenunciables —tret, naturalment, que tots plegats optem per desfer-nos del llegat històric que ens ha portat a ser com som.

L'anterior frase podria ser signada i assumida de cap a peus per un demòcrata occidental i per un integrista islàmic. Paradoxalment, doncs, hauríem arribat a un primer acord a còpia de constatar que en certes coses no hi ha cap possibilitat significativa d'acord real, si més no a

mitjà termini. Es tractaria sens dubte d'un consens estrany, però d'un consens al cap i a la fi. És una primera passa que serveix per a estipular les condicions del diàleg. De moment, aquesta primera passa no s'ha fet. Ben al contrari, s'ha partit d'uns pretesos mínims que tots els interlocutors perceben, en realitat, com uns màxims.

En el cas d'Occident, aquests mínims irrenunciables estan compendiats a la "Declaració universal dels drets humans" (DUDH), un document aprovat el 10 de desembre de 1948 per l'Assemblea General de les Nacions Unides (resolució 217 A-III). Remarco tots aquests detalls per si a algú se li ha oblidat que allò que anomenem "drets humans", sense cap altra especificació, és, en realitat, un text redactat per un conjunt de persones concretes en un moment històric molt determinat, i no pas un decàleg caigut del cel o alguna instància metafísica al marge del temps i de l'espai. No estic esgrimint una posició relativista; em limito a fer una mera constatació. El relativisme és una altra cosa ben diferent: consisteix a equiparar, posem per cas, la democràcia representativa dels països occidentals amb les decisions arbitràries d'un tirà d'opereta del Tercer Món (tal com ara mateix està fent una certa esquerra desorientada en nom d'una suposada denúncia de la prepotència occidental). La DUDH conté valors realment universals o és només una projecció etnocèntrica d'Occident? Per a molts, aquesta pregunta està mal plantejada. La DUDH no "conté" valors universals, sinó que té una pretensió d'universalitat (que cal situar al marge de l'origen històric concret d'aquells valors). L'objecció és sens dubte enginyosa, però ben poc convincent, sobretot si ens desempalleguem dels romanços de la

La reunió de l'Assemblea General de les Nacions Unides va tenir lloc a París el 1948, fruit de la qual és l'aprovació de la "Declaració universal dels drets humans" (DUDH).

**La DUDH no conté
valors universals:
té una pretensió
d'universalitat.
És un equilibrat
compendi de les
aspiracions de la
modernitat
occidental, no pas
d'una abstracció
anomenada
"la humanitat"**

correcció política i parlem sense sordina de fets concrets.

Comencem per desfer algun equívoc important. És cert que la DUDH fou "aprovada per l'ONU sense cap vot en contra", però expressar-ho d'aquesta manera és faltar a la veritat per omissió. En primer lloc, perquè a l'ONU de 1948 hi eren representats només 58 estats. La immensa majoria —en el sentit literal de la paraula: tres quartes parts dels actuals estats— es trobaven encara sota el jou colonial. És el cas de la quasi totalitat dels estats de tradició islàmica. En segon lloc, la DUDH no va obtenir cap vot en contra, però sí vuit significatives abstencions, a més de dues absències. Ni l'Aràbia Saudita ni la majoria de països comunistes van donar el seu vist-i-plau al document. Les idees que van inspirar aquests darrers països han passat a millor vida; les del primer país esmentat, ben al contrari, van revifar i es van radicalitzar a la dècada dels noranta en mol-

tes zones del món, i des d'aleshores no han parat de créixer. El fet d'ignorar-les o disfressar-les ja no té ara gaire sentit.

Reitero, per tal de bandejar equívocs, que no estic provant de relativitzar res. Només intento replantejar el problema sense caure en jocs de paraules auto-complaents. La DUDH és un equilibrat compendi de les aspiracions eticopolítiques de la modernitat occidental, no pas d'una abstracció anomenada "la humanitat". Aplega l'esperit de nombrosos punts d'inflexió de la nostra trajectòria civilitzadora, des de la declaració de drets anglesa de 1689 fins a la Constitució de Mèxic de 1917, passant per la declaració de Virgínia de 1776 o la francesa de 1789. Sigui com sigui, aquesta constatació no resulta incompatible amb l'honesta pretensió de fer extensibles aquests drets a tots els éssers humans. Es tracta, doncs, de valors occidentals susceptibles de ser universalitzats (a diferència d'altres que valdria més oblidar; aquest afegit és fonamental). Val a dir, però, que les persones que en el si de l'Islam consideren que aquests drets són, en realitat, una nova i subtil imposició postcolonial desvinculada del llegat cultural propi, tampoc actuen deshonestament ni falten a la veritat. En aquest context, l'única actitud deshonest, tergiversadora i demagògica consisteix a legitimar la injustícia i l'opressió en nom del relativisme cultural, d'una identitat inventada *ad hoc* o d'una lectura homicida de textos religiosos que, en realitat, aposten per la fraternitat entre els pobles. Aquest és el discurs de la majoria d'integristes islàmics, però també del de la majoria de governs occidentals que, d'una manera sòrdidament interessada, atorguen un suport incondicional a les putrefactes monarquies petrolieres del golf Pèrsic. Abans de provar d'estipular un veritable diàleg intercultural cal tenir molt clar què som i què volem ser. No siguem, doncs, relativistes. Limitem-nos a ser honestos, i comencem a parlar obertament dels problemes que condicionen el nostre futur.

*Ferran Sáez Mateu,
assagista i director de
l'Institut d'estudis polítics Blanquerna
(Universitat Ramon Llull)*